Neerwaartse beweging of doorstart voor de tweede pijler?

NATHALIE DIESBECQ

De auteur is juriste bij ACV-CSC-studiedienst

In de media kon u de voorbije weken heel veel lezen over de 'onhoudbaarheid' van de rendementsgarantie die in de wet aanvullende pensioenen is voorzien. Klopt dat? Was de huidige rendementsgarantie werkelijk zo onhaalbaar? En wat met de winsten die de verzekeraars de voorbije jaren opstreken? In dit artikel willen we graag de mist doen opklaren rond de tweede pensioenpijler.

Het huidige gewaarborgde rendement van 3,25% voor werkgeversbijdragen bleek vooral te hoog voor de verzekeraars in tak 21. Tak 21 is een verzekeringsbranche die zich bezighoudt met het beheren van levensverzekeringen en groepsverzekeringen. Het beleggingsbeleid van deze verzekeraars is gericht op een zekere en veilige beleggingsopbrengst, zodat ze het gros van hun activa beleggen in overheidsobligaties. De Europese regels in financiële solvabiliteit – Solvency I en Solvency II - zorgen er ook voor dat er zoveel als mogelijk in dit soort van vaste rente opbrengende producten wordt belegd. Maar in de praktijk werd het quasi onmogelijk om nog een groepsverzekeringspolis af te sluiten tegen het huidige geldende tarief van 3,25%. Deze situatie sleepte al een paar jaar aan, en tegen alle verwachtingen in verslechterde de situatie sinds 2013 alleen nog meer.

Nochtans was het bij de invoering van de wet op aanvullende pensioenen in 2003 heel anders. De verzekeraars konden met gemak het rendement van 3,25% halen. Men sloot ook vaak groepsverzekeringspolissen af die nog een hoger rendement voorzagen of men was vrij ruim met het toekennen van een deel van de winst. De financiële rendementen van de verzekeringsmaatschappijen – alle activiteiten te samen – buiten tak 23 – deden het behoorlijk goed in de periode 2001-2007.

WAT IS TAK 23?

Bij een tak 23 is er geen sprake van een gegarandeerd rendement. Het rendement hangt af van één of meerdere beleggingsfondsen waaraan deze polis gelinkt is. Doen die fondsen het goed, dan hebt u uitzicht op een mooi rendement. Maar als het slecht gaat, dan dreigt u een deel van uw ingelegd kapitaal te verliezen

Kerncijfers Assuralia 2007

Kerncijfers Assuralia 2013

Maar het barslechte jaar 2008 richtte enorm veel schade aan. Het rendement bij de verzekeraars zakte. De cijfers tot en met 2013 tonen dit duidelijk aan.

Het rendement bleef dalen, zodat het moeilijk werd om nog nieuwe polissen voor groepsverzekeringen af te sluiten die het wettelijke gewaarborgde rendement van 3,25% op de werkgeversbijdragen konden realiseren. Hierdoor kwamen de inrichters, dit zijn de werkgevers en de sectorale inrichters van pensioenplannen, onder druk te staan. De wet zegt immers dat als de pensioeninstelling het vereiste rendement niet haalt, de werkgever of de inrichter moet bijpassen. Het gevolg was dat er sinds 2013 nog nauwelijks groei werd waargenomen in de 2e pijler.

QUID PENSIOENFONDSEN?

De pensioenfondsen deden het zeker beter in de afgelopen jaren, ook al hebben zij zware klappen gekregen in 2008 met negatieve rendementen als gevolg in die periode. De tabel op p.13 geeft een duidelijk zicht op de rendementen bij de IBP's of de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening (= de wettelijk benaming voor de pensioenfondsen).

Voor de pensioenfondsen was en is het niet problematisch om wettelijke rendementsgarantie te bereiken maar slechts 20% van alle aanvullende pensioentoezeggingen worden beheerd door een pensioenfonds. Daar zijn verschillende redenen voor: een pensioenfonds oprichten en beheren is niet risicoloos, vergt enorm veel knowhow die ook vaak moet ingekocht worden via consultants. Om rendabel te zijn moet het pensioenplan voldoende groot zijn, wat betreft reserves en wat betreft aantal aangeslotenen. Een pensioenfonds beheert gewoonlijk ook maar één pensioenplan, en verschilt dus grondig van een groepsverzekeraar die heel veel plannen tegelijk beheert voor verschillende inrichters.

Er moest met andere woorden een oplossing qua beheersbaarheid in zake het wettelijk gegarandeerd rendement komen. Ofwel via de regering, ofwel via de sociale partners. Dat laatste is gebeurd. Het akkoord van de sociale partners focust in de eerste plaats op de aanpassing van de wettelijke rendementsgarantie.

AANPASSING RENDEMENTSGARANTIE

De wettelijke rendementsgarantie wordt aangepast, zodat deze 'verzekerbaar' wordt. Toch moet het rendement van die aard zijn dat het vertrouwen in de 2e pijler voor alle partijen wordt hersteld. De nieuwe rendementsgarantie zal van toepassing zijn op alle soorten van aanvullende pensioenplannen die verbonden zijn met de tewerkstelling in een bepaalde onderneming of een bepaalde sector. In tegenstelling tot nu, zal het één tarief zijn voor de persoonlijke en de werkgeversbijdragen.

De nieuwe wettelijke rendementsgarantie zal in principe ingaan vanaf 1 januari 2016. Maar uiteraard moeten de wettelijke en reglementaire bepalingen nog worden aangepast.

VARIABEL TARIEF

Belangrijk en vernieuwend is dat er een variabele garantie komt. Het zal gekoppeld zijn aan een bepaalde fractie van het rendement van de overheidsobligatie, met een looptijd van 10 jaar. Belangrijk hierbij is dat men in het akkoord de nodige financiële ademruimte voorziet, doordat de fractie van het rendement van de overheidsobligatie waarmee men rekening gaat houden, stijgt in een periode van 4 jaar, waarbij het start op 1 januari 2016. Schematisch kunnen we dit als volgt voorstellen:

- vanaf 2016 bedraagt de rentevoet van de rendementsgarantie 65% van het gemiddelde rendement van de overheidsobligatie met een looptijd van 10 jaar, over 24 maanden,

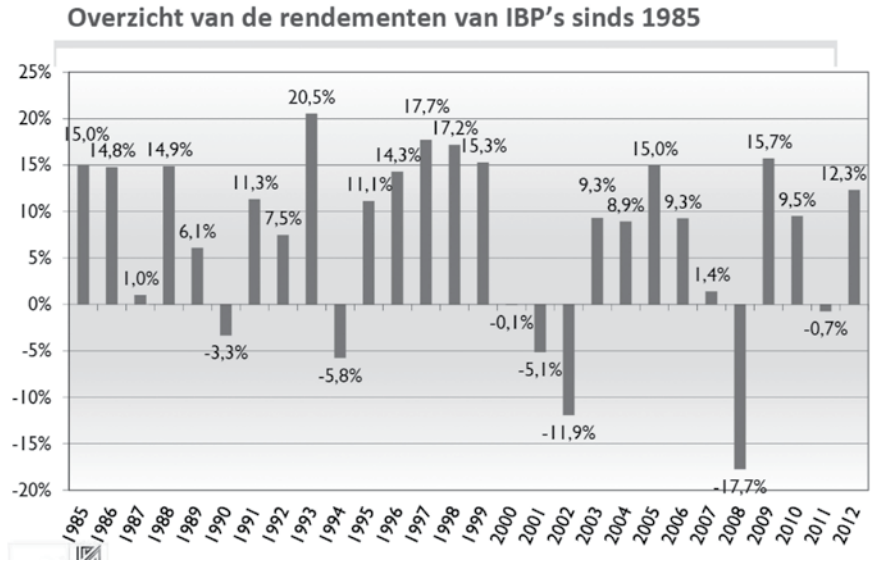

Persontmoeting BVPI 4 februari 2013

- vanaf 2018 bedraagt de rentevoet van de rendementsgarantie 75% van het gemiddelde rendement van de overheidsobligatie met een looptijd van 10 jaar, over 24 maanden,
- vanaf 2020 bedraagt de rentevoet van de rendementsgarantie 85% van het gemiddelde rendement van de overheidsobligatie met een looptijd van 10 jaar, over 24 maanden.

Dit wordt telkens gekoppeld aan het (positief) advies van de Nationale Bank van België, die moet waken over de verzekerbaarheid. Bovendien wordt de rentevoet van de rendementsgarantie automatisch aangepast op 1 januari van elk jaar, op voorwaarde dat de nieuwe rentevoet ten minste 0,25% verschilt van de vorige rentevoet. Dit laatste dient om te vermijden dat de rentevoet te veel schommelt. Voor een te kleine daling of stijging, voert men geen rentevoetwijziging door.

MINIMUM EN MAXIMUM

De tweede pijler is een pensioeninstrument op *lange* termijn: het gaat om uitgesteld loon en daarom voorziet het akkoord ook een minimum, zijnde *1,75%*. Dit minimum zit vandaag ruimschoots boven de huidige zeer lage koers van de overheidsobligatie met een looptijd van 10 jaar. Anderzijds is het zo, dat waar er sprake is van minimum, er ook meestal een *plafond* is. Dit is geplaatst op 3,75%. Dit laatste komt eigenlijk overeen met het huidige plafond voor de persoonlijke bijdragen.

BEHOUD VERWORVEN RECHTEN

Een andere belangrijke eis was dat er geen contractbreuk zou zijn op de lopende verzekeringscontracten (in de groepsverzekeringen). Er zijn nog veel werknemers die vallen onder een groepsverzekering, die voorziet in een hoger contractueel rendement. Bij sommige van die contracten gaat het zelfs over contractuele rentevoeten van 4,75% of 4,25%. Deze contracten zijn contracten die voor de duurtijd van de opbouw van het aanvullend pensioen worden afgesloten. Het grootste deel van deze verzekeringscontracten zijn contracten met de technische naam: “contracten met waarborgen op reserves”. Deze contracten garanderen een bepaalde rentevoet, bijvoorbeeld 3,25%, op de opgebouwde reserves. Stel een werknemer heeft op het moment van de invoering van de nieuwe rendementsgarantie, een reserve opgebouwd van 10.000 €. Deze 10.000 zal voor de looptijd van het contract een rendement blijven opbrengen zoals het contractueel werd bepaald, dus in dit voorbeeld 3,25%. De nieuwe premies die vanaf 2016 zullen worden gestort, zullen niet meer genieten van dit hogere rendement, maar zullen vallen onder het nieuwe rendement. Er zijn dan nog andere types van contracten waarbij men de contractuele rentevoet eveneens garandeert op de toekomstige premies, tot een bepaalde hoogte. Ook deze contracten zal men moeten respecteren. Wat zijn de gevolgen voor andere types van pensioenplannen die niet werken met een verzekeringsmaatschappij als pensioeninstelling? Voor de plannen die een pensioenfonds uitvoert, zal het nieuwe garantiemechanisme onmiddellijk van toepassing zijn, voor de op 1 januari 2016 opgebouwde reserves en de nieuwe te storten premies.

Belangrijk en vernieuwend is dat er een variabele garantie komt. Het zal gekoppeld zijn aan een bepaalde fractie van het rendement van de overheidsobligatie, met een looptijd van 10 jaar.

Wil dit zeggen dat het rendement automatisch beperkt zal zijn tot 1,75%? Neen, voor de pensioenfondsen kan het werkelijke rendement toch nog hoger liggen. Zij hebben een ander beleggingsbeleid, en zij hebben ook geen resultaatsverbintenis. Uit de eerder afgebeelde grafiek blijkt dat een hoger rendement tot de reële mogelijkheden hoort.

ANDERE PROBLEMEN: OVERLIJDENSDEKKING VOOR 'SLAPERS'

'Slapers' zijn werknemers die aangesloten zijn bij een tweede pijler pensioenplan, maar die niet meer in dienst zijn bij de onderneming of in de sector, waar zij die rechten hebben opgebouwd. Dat wil zeggen dat zij hun reserves hebben laten staan in het pensioenplan, maar dat er geen premies meer bijkomen. In veel gevallen zijn zij ook niet meer gedekt in geval zij zouden overlijden voordat zij de normale pensioenleeftijd voorzien in het plan hebben bereikt. Gevolg is dat de nabestaanden niets terugzien van het opgebouwde pensioenplan, hoewel dit eigenlijk een uitgesteld loon is.

Daarom voorziet het akkoord in een mini-overlijdensdekking: dit wil zeggen, bij voortijdig overlijden zullen de nabestaanden in elk geval de terugbetaling van opgespaarde reserves krijgen. Dit soort van overlijdensdekking heeft een kostprijs. Deze kostprijs zal wel verrekend worden op de reserves. Wie dit niet wil, en dus die kostprijs niet wil betalen, zal dat expliciet kunnen kiezen, binnen een periode van een jaar na het einde van de arbeidsovereenkomst. Deze nieuwe regeling zal alleen toegankelijk zijn voor de *nieuwe slapers*, die zijn werknemers aangesloten bij een plan, die vanaf 1 januari 2016 uit dienst treden en slaper worden. Er zullen bovendien geen medische formaliteiten zijn voor deze mini-overlijdensdekking.

Bij voortijdig overlijden zullen de nabestaanden van 'slapers' – mensen die niet meer in een bedrijf werken maar er nog een pensioenreserve hebben - in elk geval de terugbetaling van opgespaarde reserves krijgen.

WAT MET LEEFTIJD?

Het regeerakkoord voorziet dat de leeftijd voor uitbetaling van het aanvullend pensioen, wordt opgeschoven naar de leeftijd van het wettelijk pensioen. Nu is de uitbetaling mogelijk vanaf 60 jaar indien het pensioenreglement dit voorziet. Met verlenging van de loopbanen en het opschuiven van de wettelijk pensioenleeftijd en de wettelijke vervroegde pensioenleeftijd, betekent dit dat voor de meeste werknemers, het aanvullend pensioen ten vroegste op 63 jaar zal kunnen worden uitbetaald. Of in veel gevallen pas vanaf 65 jaar of meer. Het akkoord voorziet ruimere overgangsmaatregelen die hier tegen in gaan en die dit abrupt opschuiven van de leeftijd temperen. Zo zal voor iedereen die in of voor 2016, 58 jaar wordt, de betaling op 60 jaar behouden blijven. De details over het terugschroeven van de maatregel moeten wel nog worden. uitgewerkt.

Wie wordt ontslagen met het oog op SWT, ten vroegste vanaf 55 jaar, in het kader van een sociaal plan, dat voor 1 oktober 2015 werd afgesloten en neergelegd, zal het aanvullend pensioen nog uitbetaald kunnen krijgen vanaf 60 jaar. Bovendien zal het SWT worden gelijkgesteld met werkloosheid om te kunnen genieten van het gunstig belastingtarief van 10% bij liquidatie van het pensioenkapitaal op 65 jaar. De mogelijkheid van uitkering van het opgebouwde pensioenkapitaal zal ook mogelijk zijn

voor werknemers die verder blijven werken, ook al vervullen zij de voorwaarden om in vervroegd pensioen te gaan. De minister van Pensioenen zal al deze maatregelen wel nog moeten uitvoeren.

EINDE VAN PROBLEMEN 2E PIJLER?

Maar deze constructieve oplossingen betekenen niet het definitieve einde van de problemen bij de tweede pijler. Er zijn nog wel wat punten die zeker de nodige bijschaving verdienen. Zo is er het heikele punt van het "afzonderlijke beheer" in de tak 21[1] bij de verzekeraars. De tak 21-verzekering is een spaarproduct op middellange of lange termijn in de vorm van een levensverzekeringscontract. Het geld dat de verzekerde spaart met een tak 21-verzekering, krijgt dan ook de naam 'premie', zoals bij andere verzekeringscontracten. Het belangrijkste kenmerk van een tak 21-verzekering is dat ze u grote zekerheid geeft over uw spaargeld en over wat het u zal opleveren

Onder tak 21 valt eveneens de gekende 'groepsverzekering' die de tweede pijler – vooral op ondernemingsniveau belichaamt. In de praktijk stelt men vast dat de verzekeraars zowel de individuele levensverzekeringen als de groepsverzekeringen globaal samen beheren. Daardoor is het niet duidelijk of de rendementen op de beleggingen van de onderliggende reserves wel terugvloeien in gelijke mate naar de groepsverzekeringen als naar de individuele levensverzekeringen. Er zijn indicaties dat er hier eventueel bevoordeling zou gebeuren of kunnen gebeuren naar de ene of de andere groep toe. We wilden daarom graag een 'gescheiden beheer' geïnstalleerd zien, waarbij de tweede pijlerpensioentoezeggingen zouden moeten gescheiden worden van de individuele levensverzekeringen. Om allerlei technische redenen zagen de verzekeraars dit niet zitten, maar de sociale partners zijn er toch in geslaagd om te bekomen dat eventuele verschuivingen van rendementen van ene naar de andere groep duidelijk gecontroleerd zullen worden door de toezichthoudende overheid. Een taak voor de Nationale Bank, die specifiek daarvoor een monitoring zal moeten opzetten.

Met de verlenging van de loopbanen en het opschuiven van de wettelijk pensioenleeftijd en de wettelijke vervroegde pensioenleeftijd, zal voor de meeste werknemers, het aanvullend pensioen ten vroegste op 63 jaar kunnen worden uitbetaald. Of in veel gevallen pas vanaf 65 jaar of meer.

Een ander probleem is het gebrek aan een duidelijk transparantieverslag. Dit transparantieverslag is verplicht voor alle pensioeninstellingen en wordt geregeld in de huidige wet op de aanvullende pensioenen. Maar in de praktijk is ofwel het verslag zo complex en uitgebreid, ofwel zo beknopt en doorspekt met jargon, dat een gewone leek of gewone aangeslotene niet begrijpt wat er in staat. Hier zou zeker meer uniformiteit moeten komen, en een verbeterde leesbaarheid. De andere toezichthoudende overheid, de FSMA (*Financial Services and Markets Authority*), is bevoegd voor het uitwerken van een reglement dat de inhoud en de vorm van dit verslag moet bepalen, maar heeft tot nu toe, deze bevoegdheid nog niet gebruikt. Daar moet verandering in komen.

Ten slotte kunnen we nog aanhalen dat er nog heel wat werk aan de winkel is ter verbetering van de leesbaarheid van de pensioenreglementen enerzijds en de jaarlijkse pensioenfiches

anderzijds. Wat die laatsten betreft, zijn initiatieven genomen, die verbetering zouden kunnen brengen. Helaas zijn die niet verplicht(end) en dus weinig opgevolgd. We hebben dus nog heel veel werk om de tweede pijler begrijpelijker en toegankelijker te maken voor een grote groep van werknemers.

De transparantieverslagen van pensioeninstellingen zijn ofwel zo complex en uitgebreid, ofwel zo beknopt en doorspekt met jargon, dat een gewone leek of gewone aangeslotene niet begrijpt wat er in staat.

UITDAGINGEN VOOR TOEKOMST

Eén van de grote uitdagingen in de toekomst is ook hoe men tot een echte verbreding en verdieping moet komen van de tweede pijler. Gezaghebbende rapporten stellen dat het minimaal zou moeten gaan om een bijdrageniveau van 3% op het jaarinkomen. Kan het huidige akkoord zorgen voor een nieuw elan of een doorstart voor de tweede pijler? Laten we hopen van wel, aangezien er heel wat sectorale initiatieven zijn geweest in de afgelopen 10 jaar, waarbij men een opstart heeft gemaakt van een sectoraal pensioenplan. Helaas is het bijdrageniveau soms zo laag, dat men niet van een "aanvullend pensioenkapitaal " kan spreken op het einde van de rit. Door het wettelijk minimale gegarandeerde rendement te verlagen tot een verzekerbaar niveau, zou het toch moeten kunnen lukken dat er meer bereidheid is bij inrichters om de bestaande bijdragen te verhogen. Maar het zal natuurlijk wel afhangen van de economische en sociale ontwikkelingen de komende jaren. ■

1. Tak 21 is de soortnaam voor het gamma klassieke levensverzekeringsproducten met kapitaalwaarborg. Deze producten bieden een gewaarborgd rendement. U heeft dus de zekerheid dat u de gestorte premies terugkrijgt